

Mirar, no; observar!

Un relat de: [Taller de narrativa](#)

Quan vaig arribar a l'estació, després d'haver rebut els primers cops -com pot un home colpejar sense estar enfadat, gairebé com si estigués avorrit?-, vaig comptar els vagons, eren dotze, i nosaltres, pel cap baix, més de sis-cents. De seguida vaig saber que seria molt important evitar anar al centre del vagó.

Mirar no; observar!, com deia l'avi.

I allà estava jo, sol als meus catorze anys, atrapat com un imbècil en una batuda que podria haver evitat, al camp de Fossoli, a punt de pujar en un d'aquells famosos trens de guerra alemanys, aquells que segons el que deia la gent, mai no tornaven. Mentre els SS ens empenyien dins dels vagons, jo intentava evitar els cops i concentrar-me en no quedar atrapat al mig. Que diria ara l'avi del seu nét, prou tanoca per a deixar-se agafar? Només hi havia una manera de redimir-se, fugir.

I això faria.

Van tancar les portes. Estaven apilats, com animals. En vaig acomodar en un racó, mirant l'exterior per una escletxa. Aquella escletxa era la meva primera petita victòria, però no seria l'última em vaig prometre. Un cop tots a dins, el tren va estar aturat molta estona, no va començar a bellugar-se fins ben entrada la tarda. La gent comentava que anàvem a un lloc anomenat Auschwitz i allò ens va tranquil·litzar, ningú coneixia l'indret, però el sol fet de tenir un destí, era un alleujament.

Van ser dies de patiment, de set i de fred. Jo intentava no bellugar-me gaire i dedicava tots els meus esforços en fer més grossa la meva escletxa. Ho vaig intentar amb qualsevol cosa dura que podia atrapar, finalment amb les unghes, fins a fer-me sang. Una veu a cau d'orella em va dir, t'estàs fent mal. Era una nena, l'Emília, de poc més de sis anys, filla d'un home alt i gros, de Milà, enginyer, que al primer dia es va arronsar com un cuc i ja no va dir res durant tot el viatge. L'Emília però, era alegre malgrat tot; intel·ligent i simpàtica. Li vaig donar un caramel que tenia reservat per mi, la veu de l'avi em va renyar, però no li vaig fer cas. El segon dia van sortir d'Itàlia, molta gent al vagó plorava, jo no. Jo no tenia motiu per plorar.

Jo tornaria.

Les nits eren terribles. No només pel fred, la gana i la set. Eren terribles pels crits de les mares que no podien alimentar a les seves criatures, pels plors d'homes adults, que m'impressionaven especialment, pels cops, per les baralles absurdes. Per tot. Jo trobava a faltar als pares i a l'avi. Però feia el cor fort. La pena només et fa dèbil. I els dèbils no s'escapen i jo volia escapar. A les nits, l'Emília i jo parlàvem, parlàvem molt, de coses que mai no havia parlat amb ningú, de coses que no s'haurien de parlar amb una nena petita. Al principi em feia vergonya que m'abracés d'aquella manera, després ja no. M'agradava, en feia sentir bé.

Un dia, no recordo quin, el tren es va aturar a un poble. La gent del vagó demanava aigua a crits, jo no ho feia, cridar cansa i no serveix de res, i algunes persones del poble es va apropar als vagons. Per l'escletxa, vaig veure com un nen, d'uns deu anys, ens mirava, somreia, i es passava el dit índex pel coll, molt lentament, com si es degollés. Ho va fer dues vegades, sense deixar de somriure. Era un somriure obert i sincer, s'ho estava passant la mar de bé. Els jueus no tenim amics, vaig recordar que m'explicava l'avi davant indignació de la mare, que no volia que el seu fill fos educat en l'odi, com deia ella. Però l'avi tenia raó, mare; tenia tota la raó. No vaig apartar la vista del noi que em volia degollar. Mirar no; observar! Sí avi, ho tindria molt present quan fugís. Els jueus no tenim amics, només podria comptar amb mi mateix.

Quan, finalment, vàrem arribar a Auschwitz, tothom estava destrossat. Van obrir els vagons i la gent va baixar com si fossin robots. Alguns demanaven explicacions, volien saber quan recuperarien l'equipatge. Era tard i hi havia SS per tot arreu. Recordo que cridàvem, com si estiguessin boixos. Crits com a lladrucs. Terribles. De seguida vaig veure que no podia pensar amb aquells crits, i vaig fer un esforç de voluntat per ignorar-los. Cap opció de fugir, masses SS. Estaven separant la gent en dos grups. Un SS em va preguntar: edat, sa o malat? Sense pensar-ho vaig respondre, posant-me de puntetes: divuit anys i sa. L'home no em va creure i em va senyalar el grup dels vells, de les criatures, de les dones. El grup de la gent que no podia treballar. El grup de la mort, jo ho sabia i sabia que no podia anar-hi.

Aleshores es va produir un aldarull; l'Emília no volia que la separessin del seu pare, que de sobte havia sortit de la seva paràlisi i s'enfrontava al SS, aïrat. La nena cridava i plorava com si li esclatés el cor. Un SS cepat, anormalment gros i alt, va agafar a la meva Emília per les cames, i com si fos una nina de drap, la va esclafar contra una paret. Vaig sentir un soroll sord i humit i vaig pixar-me al damunt. Però de seguida em vaig refer: vaig guardar aquells fets horribles molt endins, tancats amb clau, i vaig ser capaç d'observar, no de mirar, i vaig veure que amb l'aldarull podia aprofitar per anar amb el grup dels homes i ho vaig fer amb tranquil·litat, sense córrer.

Ningú no em va dir res. El pare de l'Emília xisclava fins que un tret el va emmudir de cop. Jo, no vaig ni tremolar. Només pensava en una cosa: havia de viure per poder escapar, havia de tornar amb l'avi.

I ho faria.